

Miljöledning i staten 2020

En redovisning

RAPPORT 6969 • APRIL 2021



Miljöledning i staten 2020

En redovisning

Beställningar

Ordertel: 08-505 933 40

E-post: natur@cm.se

Postadress: Arkitektkopia AB, Box 110 93, 161 11 Bromma

Internet: www.naturvardsverket.se/publikationer

Naturvårdsverket

Tel: 010-698 10 00 Fax: 010-698 16 00

E-post: registrator@naturvardsverket.se

Postadress: Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm

Internet: www.naturvardsverket.se

ISBN 978-91-620-6969-8

ISSN 0282-7298

© Naturvårdsverket 2021

Tryck: Arkitektkopia AB, Bromma 2021

Foto: Pixabay

Förord

År 2020 blev ett annorlunda år på grund av covid-19-pandemin. Pandemin har satt ytterligare fokus på det nära samspel som råder mellan de tre dimensionerna av hållbar utveckling. Rådande samhällskris visar på behovet av bred samverkan för att ingen ska lämnas utanför. Nu ges tillfälle att tillvarata erfarenheter och uppkomna möjligheter i det fortsatta arbetet med Agenda 2030 och de nationella miljömålen. Nyttänkande och innovativa lösningar är viktiga verktyg för att uppnå långsiktigt positiva effekter i miljön.

Under året ställde miljöledningsmyndigheterna på kort tid om till i huvudsak digital verksamhet. Det återspeglas i årets redovisning att de var väl rustade för detta. Rådande reserestriktioner under år 2020 gjorde att tjänsteresor med flyg till stor del upphörde vilket har lett till stora minskningar i rapporterade koldioxidutsläpp. Pandemin överskuggar eventuella andra orsaker till utvecklingen under året och det är svårt att bedöma hur årets utfall kommer påverka den långsiktiga trenden.

Under året har förslag presenterats som syftar till att stärka myndigheters bidrag till att nå nationella och globala miljömål. Inom Miljömålsrådet har ett förslag till etappmål för att begränsa de sammanlagda koldioxidutsläppen från statliga myndigheters tjänsteresor tagits fram. I Naturvårdsverkets svar till regeringen den 30 oktober år 2020 på uppdraget att se över miljöledningsförordningen lämnas bland annat förslag om att stärka myndigheternas systematiska arbete med att begränsa miljöpåverkan från tjänsteresor.

Denna redovisning utgör Naturvårdsverkets sammanfattning av myndigheternas rapporter för verksamhetsåret 2020. Rapporten är framtagen av Jannica Häggbom, Björn Pettersson, Lotta Hallnäs och Annemay Ek, samtliga vid Naturvårdsverket. Tomas Lennartsson, Energimyndigheten, Anna Ekberg, Kammarkollegiet, Elenor Kroge och Tobias Jobring, Upphandlingsmyndigheten samt Peter Arnfalk och Selene Samuelsson Hedlund för REMM-projektet, vid Trafikverket, har bidragit i arbetet. SCB har bistått med databearbetningar.

Naturvårdsverket vill tacka alla rapporterande myndigheter och er som har medverkat i arbetet med denna redovisning.

Stockholm i april 2021



Björn Risinger
Generaldirektör

Innehåll

SAMMANFATTNING	6
1. INLEDNING	8
1.1. Leveranser av betydelse för miljöledningsarbetet	8
1.2. Naturvårdsverkets vägledande insatser	10
1.3. Rapportering myndigheter	10
1.4. Redovisningens innehåll	11
2. PANDEMINS PÅVERKAN PÅ VERKSAMHET OCH RESULTAT	13
2.1. Åtgärdsarbetet och måluppfyllelsen har påverkats	13
2.2. Störst förändring för flyg- och bilresor	14
2.3. Ingen tydlig förändring av andelen miljökrav i upphandlingar	16
3. EFTERLEVNAD AV FÖRORDNINGEN	18
3.1. Mindre förändring i antal miljöcertifierade myndigheter	18
3.2. En fjärdedel har uppdaterat miljöutredningen men flera ligger efter	19
3.3. Hög måluppfyllelse för mål om direkt miljöpåverkan	20
3.4. Åtgärder behöver tydligare kopplas till aktuellt verksamhetsår	21
3.5. Vanligt att utbilda i digitala möten och Agenda 2030	22
4. TJÄNSTERESOR OCH TRANSPORTER SAMT MASKINER OCH ÖVRIGA FORDON	23
4.1. Koldioxidutsläppen har minskat	23
4.2. Utsläppen från maskiner och övriga fordon har ökat	25
4.3. Störst utsläppsminskningar från flygresor	26
4.4. Utsläppen från bilresor har minskat	28
4.5. Liten andel av utsläppen från buss- och tågresor	29
4.6. Uppföljning av digitala möten, tjänsteresor och koldioxidutsläpp	30
5. ENERGIANVÄNDNING	34
5.1. Energianvändningen har minskat	34
5.2. Andelen förnybar el och energi har ökat	35
6. MILJÖKRAV I UPPHANDLING	36
6.1. Andel av upphandlingsvärdet med miljökrav har minskat	36
6.2. Hälften av myndigheterna har rapporterat in egna ställda miljökrav	38
6.3. Färre inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader	39
BILAGA 1 MILJÖCERTIFIERADE MYNDIGHETER	40

Sammanfattning

Samtliga 187 myndigheter som omfattas av förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter har rapporterat 2020 års miljöledningsarbete till Naturvårdsverket. Denna redovisning utgör Naturvårdsverkets sammanfattning av myndigheternas rapporter. Mot bakgrund av pågående översyn av miljöledningsförordningen har Naturvårdsverket i år valt att inte poängsätta myndighetsrapporterna och ranka myndigheterna. Vi lämnar inte heller några förslag till förbättringar till regeringen eller vägledande slutsatser till myndigheterna. Kapitel 2 om hur covid-19-pandemin (coronavirus) har påverkat 2020 års rapportering är nytt.

År 2020 blev annorlunda på grund av pandemin. Under första halvåret upplevde myndigheterna en flerfaldig ökning av den digitala mötesvolymen. De kunde på kort tid utöka kapaciteten i befintlig teknik för digitala möten. Bland de rapporterade åtgärderna märks även flera digitala satsningar exempelvis utveckling av e-tjänster, genomförande av digital tillsynsverksamhet och iordningställande av studios för inspelning och webbsändningar. Flera myndigheter uppger att IT-förändringar har genomförts på extremt kort tid jämfört med vad som var planerat. Resultatet visar att uppfyllelsen varit mycket god för mål att erbjuda digitala möten och digitala tjänster samt för mål om minskad miljöpåverkan från tjänsteresor.

Pandemin har i hög grad påverkat antalet tjänsteresor och transporter. De samlade koldioxidutsläppen från tjänsteresor och transporter samt maskiner och övriga fordon har minskat med 16 procent sedan år 2019 och uppgår år 2020 till cirka 306 000 ton. Störst minskning finns inom utsläpp från flygresor. Däremot har de rapporterade utsläppen från kategorin maskiner och övriga transporter ökat sedan 2019. Förklaringen är främst ökad byggnation och anläggning av infrastruktur. Pandemin har även påverkat omfattningen av utsläpp från bilresor. För myndigheter där närvaro krävs ute i samhället, till exempel vid provnings-, kontroll- eller tillsynsverksamhet, har bilanvändningen ofta ökat. Hos andra myndigheter har bilresandet minskat och ersatts med digitala möten.

De 19 myndigheter som har deltagit i Trafikverkets projekt Resfria möten i myndigheter (REMM) sedan 2011 har minskat koldioxidutsläppen från resande med 69 procent i snitt per anställd mellan år 2019 och 2020. Motsvarande resultat för övriga miljöledningsmyndigheter är 73 procent. Dessa myndigheter utgick dock från en i genomsnitt högre utsläppsnivå år 2019 jämfört med REMM-myndigheterna.

Den rapporterade totala energianvändningen har minskat från 2,7 TWh år 2019 till 2,5 TWh 2020. Både den rapporterade andelen förnybar el och förnybar energi har vardera ökat med fyra procentenheter sedan 2019.

Det totala upphandlingsvärdet är cirka 75 miljarder kronor år 2020. Det är en minskning med 12 miljarder kronor från år 2019. För 82 procent av upphandlingsvärdet har miljökrav ställts vilket är en viss minskning. För år 2020 rapporterade 30 myndigheter 71 stycken upphandlingar över tröskelvärdet där krav enligt förordning (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader har ställts. Detta innebär nära en halvering av antalet upphandlingar jämfört med föregående år.

Antalet myndigheter som inte har uppdaterat miljöutredningen har ökat sedan 2019. Alla myndigheter har redovisat en miljöpolicy och flera har breddat ansatsen till ett hållbarhetsperspektiv. Redovisningen för år 2020 visar att 44 myndigheter är miljöcertifierade vilket är en mindre förändring sedan i fjol.

På grund av pandemins påverkan på myndigheternas arbete och de områden som miljöledningsförordningen omfattar är det svårt att dra några slutsatser kring övriga bakomliggande orsaker till förändringarna år 2020 eller hur årets resultat kommer påverka den långsiktiga trenden.

1. Inledning

Alla statliga myndigheter, oavsett organisation, geografisk placering, storlek eller uppdrag, har någon form av miljöpåverkan. Myndigheter bör vara förebilder i miljöarbetet och att bidra till att generationsmålet, de nationella miljökvalitetsmålen och FN:s globala mål för hållbar utveckling uppnås. Enligt förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter¹ ska statliga myndigheter införa och utveckla miljöledningssystem. Ett miljöledningssystem är ett verktyg för att systematiskt minska verksamhetens negativa miljöpåverkan och öka den positiva miljöpåverkan, samt sträva efter ständiga förbättringar där det systematiska miljöarbetet genomsyrar verksamheten. De myndigheter som omfattas av förordningen ska årligen redovisa resultatet av sitt miljöledningsarbete till regeringen och Naturvårdsverket. Naturvårdsverket presenterar sedan en sammanfattning av statens miljöledningsarbete baserat på myndigheternas redovisningar i form av denna rapport.

Myndigheters verksamhetsuppdrag ser olika ut och varierar mellan åren vilket bland annat påverkar deras organisation, upphandlingsbehov och grad av internationell samverkan. Detta gör att verksamhetens miljöpåverkan och förutsättningarna för miljöarbetet varierar. Under 2020 påverkades myndigheternas verksamhet av den pågående covid-19-pandemin (coronavirus)², vilket har satt spår i den statistik som redovisas i denna rapport.

1.1. Leveranser av betydelse för miljöledningsarbetet

Naturvårdsverket redovisade den 30 oktober 2020 regeringsuppdraget att se över miljöledningsförordningen. Förslagen i redovisningen syftar till en tydligare strategisk ansats samtidigt som förordningens roll renodlas i relation till annan miljölagstiftning och statlig styrning. Naturvårdsverket vill stärka miljöledningssystemet som verktyg för att strukturera och effektivisera miljöarbetet med fokus på ständig förbättring.³

Under 2020 har Energimyndigheten inom nätverket för lokalfastigheter, BELOK, genomfört en förstudie av en ny samverkansmodell för Grönt hyresavtal. Förstudiens syfte var bland annat att visa hur Grönt hyresavtal och företagens

¹ Förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter benämns fortsättningsvis i rapporten som miljöledningsförordningen.

² Covid-19-pandemin (coronavirus) benämns fortsättningsvis i rapporten som pandemin.

³ Redovisning av Naturvårdsverkets regeringsuppdrag att genomföra en översyn av förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter (M2020/00238/Nm) <http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Regeringsuppdrag/Redovisade-2020/Oversyn-av-forordningen-2009907-om-miljoledning-i-statliga-myndigheter/>

miljöcertifieringar kan samverka och underlätta i hållbarhetsarbetet och det dagliga energi- och miljöarbetet genom att gröna hyresavtal kopplas till miljömål och miljöcertifieringar.

I Miljömålsrådet utvecklades under 2020, inom programområdet *Staten går före*, ett förslag till nytt etappmål för statliga myndigheter. Etappmålet ska bidra i arbetet med att minska koldioxidutsläppen från myndigheternas tjänsteresor. Etappmålet kan fungera som inspiration för fler än Miljömålsrådets myndigheter exempelvis de 187 statliga myndigheterna som lyder under miljöledningsförordningen. Förslaget om etappmål kombineras med ett förslag om ett beställarnätverk för tjänsteresor som ska stödja myndigheterna i arbetet att nå målet. Miljömålsrådet har lämnat förslagen till regeringen.⁴

Under år 2020 arbetade Kammarkollegiet med nya ramavtal för bland annat Flygresor och Fordonsförhyrning, med start för nya avtal i maj respektive april år 2021. Även en upphandling av Cirkulära möbelflöden genomfördes och planeras vara klar med start för nya avtal i april 2021. En förstudie inför upphandling av ett helt nytt område Tågresor genomfördes under 2020 med planerad start för nya avtal i november 2021. Arbetet med nya ramavtal för Klienter påbörjades 2020 och träder i kraft den 1 juli 2021. Ramavtalen innehåller skarpare miljökrav. I den nya upphandlingen av ramavtal för AV⁵- och distansmötesprodukter utvecklas också kravställningen på miljöområdet med ramavtalet för Klienter som förebild.

Upphandlingsmyndigheten presenterade under verksamhetsåret 2020 ett stöd för upphandling som främjar cirkulär ekonomi samt ett stöd för hållbar plast-användning genom upphandling. Ett grundläggande stöd för spendanalys lanserades och miljöspendanalys⁶ som metod vidareutvecklades. Myndigheten arbetade under 2020 även med ett regeringsuppdrag för att föreslå åtgärder för att offentlig upphandling ytterligare ska kunna bidra till att nå klimatmålen. Åtgärdsförslagen lämnades till regeringen i början av 2021.⁷ Därtill har hållbarhetskriterier publicerats under året för områdena AV-produkter, Inomhus-klimat, Avfallsbegränsande kriterier inom bygg och fastighet, Luftfilter,

⁴ Miljömålsrådets årsrapport 2021 inklusive förslag till regeringen
<https://www.sverigesmiljomal.se/contentassets/f2f66cba53f745398381eb7346a215a6/miljomalradets-arsrapport-2021.pdf>

⁵ AV står för audiovisuell.

⁶ En miljöspendanalys är en inköpsanalys där olika miljöfaktorer har integrerats. Analysen undersöker vilken miljöpåverkan inköp inom offentlig sektor kan ha. På så sätt kan inköp med stor klimatpåverkan identifieras och hanteras.

⁷ Regeringsuppdrag om åtgärder för att bidra till att nå klimatmålen i Upphandlingsmyndighetens årsredovisning år 2020
<https://www.upphandlingsmyndigheten.se/globalassets/dokument/arsredovisningar/UHM-arsredovisning-2020.pdf>

Städtjänster, Simhallar, Vitvaror, Fordon, Kött, Mjölks och mejeri och Kravpaket nationella livsmedelsstrategin.⁸

1.2. Naturvårdsverkets vägledande insatser

Naturvårdsverket har i uppdrag att vägleda statliga myndigheter i miljöledningsarbetet.⁹ Under år 2020 har följande vägledningsaktiviteter genomförts:

- Medverkade i två digitala möten med nätverket för små myndigheter. Naturvårdsverket har i nätverket informerat om aktuella miljö- och vägledningsfrågor. Nätverket omfattade i slutet av året 24 myndigheter och utgör mötesplats för erfarenhetsutbyte, inspiration och kunskapsuppbyggnad i utvecklingen av myndigheternas miljöledningssystem.
- I oktober arrangerades den årliga konferensen Miljöledning i staten för de 187 myndigheter som omfattas av miljöledningsförordningen. Årets konferens var helt digital och cirka 130 personer deltog från myndighetsnätverket.
- Under 2019 bedrevs ett internt innovationsprojekt med syftet att stärka Naturvårdsverkets vägledning om att genomföra miljöutredningar. Under år 2020 drevs arbetet vidare via ett externt uppdrag och inriktades mot vägledning för en hållbar plastanvändning. Resultatet blev en rapport i form av en vägledande guide för hur en hållbar plastanvändning kan inkluderas i de olika faserna av en myndighets miljöledningsarbete.¹⁰
- I oktober genomfördes ett öppet kunskapswebbinarium för miljömålsmyndigheterna om miljöledning i staten och Naturvårdsverkets regeringsuppdrag att se över miljöledningsförordningen.
- Ett digitalt informationsmöte om miljöledning i staten hölls i oktober 2020 för Arbetsgivarverkets medarbetare.
- Tre nummer av informationsmejlet *Miljöledning i staten* gavs ut. Syftet med dessa är att utveckla miljöledningsarbetet och öka samordningen för att bidra till att nationella och internationella miljömål uppnås.¹¹

1.3. Rapportering myndigheter

De myndigheter som omfattas av miljöledningsförordningen ska årligen rapportera sitt miljöledningsarbete till det departement de tillhör och till Naturvårdsverket.

⁸ Upphandlingsmyndighetens hållbarhetskriterier <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/kriterier/>

⁹ Förordning (2012:989) med instruktion för Naturvårdsverket, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2012989-med-instruktion-for_sfs-2012-989

¹⁰ Miljöledning som verktyg för en hållbar plastanvändning, Naturvårdsverket. <https://www.naturvardsverket.se/978-91-620-6964-3>

¹¹ <http://www.naturvardsverket.se/Nyheter-och-pessmeddelanden/info-mejl/Miljoledning-i-staten/>

Detta ska ske i samband med att myndighetens årsredovisning lämnas in. I bilagan till miljöledningsförordningen regleras vilka uppgifter som ska rapporteras.

För verksamhetsåret 2020 har samtliga 187 myndigheter som omfattas av miljöledningsförordningen rapporterat till Naturvårdsverket. Två myndigheter har lämnat en gemensam redovisning.¹² Två myndigheter under Kulturdepartementet som inte omfattas av förordningen har redovisat frivilligt; Stiftelsen Nordiska museet och Tekniska museet. Detta innebär att 188 redovisningar har inkommit till Naturvårdsverket.

Uppföljning av förordning (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader¹³ sammanställs av Energimyndigheten och redovisas också i denna rapport.

Myndigheterna har tillsammans rapporterat att deras verksamhet under år 2020 omfattade cirka 205 600 årsarbetskrafter, en ökning med cirka 9 000 sedan år 2019. Detta utgör 90 procent av antalet årsarbetskrafter i statliga myndigheter.¹⁴ Den rapporterade lokalytan för dessa myndigheter tillsammans är cirka 13,1 miljoner kvadratmeter, en ökning med tre procent sedan föregående år.

1.4. Redovisningens innehåll

Redovisningen utgörs av denna rapport som är en sammanställning av de inrapporterade myndigheternas uppgifter samt en tillhörande Excelfil med ett urval av uppgifter som myndigheterna har rapporterat.¹⁵ Att tillgängliggöra data över myndigheternas uppgifter följer Naturvårdsverkets strategi för öppna data. Öppna data underlättar för myndigheter, departement och andra organisationer att själva göra jämförelser mellan myndigheters rapporterade uppgifter.

Redovisningen är indelad i fyra huvuddelar som följer strukturen i myndigheternas rapporter; lagefterlevnad, tjänsteresor och transporter, energianvändning samt miljökrav i upphandling. Dessa sammanfattar de uppgifter som myndigheterna har redovisat, främst obligatoriska och även vissa frivilliga uppgifter. I år har redovisningen kompletterats med ett inledande kapitel om pandemins påverkan på verksamhet och resultat.

¹² Redovisningen från Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd ingår liksom tidigare år i Socialstyrelsens redovisning.

¹³ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2014480-om-myndigheters-inkop-av_sfs-2014-480

¹⁴ <http://www.statskontoret.se/var-verksamhet/forvaltningspolitikens-utveckling/arliga-uppfoljningar/>

¹⁵ De redovisade uppgifterna finns publicerade i Naturvårdsverkets öppna rapportarkiv via DiVA: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:naturvardsverket:diva-8814>

Föregående rapporter har även innehållit ett avsnitt med Naturvårdsverkets förslag riktade till regeringen. Den pågående översyn av miljöledningsförordningen gör att Naturvårdsverket inte lämnar några förslag till regeringen i årets redovisning eller lämnar vägledande slutsatser till myndigheterna i kapitlet om efterlevnad av förordningen. Naturvårdsverket har även valt att inte poängsätta myndighetsrapporterna och ranka myndigheterna.

1.4.1. Om statistiken i redovisningen

Den statistik i redovisningen som avser staten som helhet baseras på de 188 redovisningar som har inkommit till Naturvårdsverket. Även Tekniska museet och Stiftelsen Nordiska museet ingår i den samlade statistiken med undantag för uppföljningen som redovisas i kapitel 3. *Efterlevnaden av miljöledningsförordningen*.

Skillnader i statistik för enskilda myndigheter mellan åren kan visa faktiska förändringar i miljöprestanda men kan också bero på förändrade uppföljningsmöjligheter. I respektive myndighetsrapport ska myndigheterna förklara den statistik de redovisar.

Pandemins påverkan under 2020 har haft stor inverkan på delar av statistiken, se kapitel 2.

2. Pandemins påverkan på verksamhet och resultat

Myndigheterna blev, på grund av pandemin, tvungna att mycket snabbt ställa om verksamheten i flera avseenden under första kvartalet år 2020. En omställning som kom att bestå året ut och fortfarande gäller. I detta kapitel redovisas hur denna förändring återspeglas i de rapporterade uppgifterna, både i beskrivning av verksamheten och i statistiken, med fokus på områdena tjänsteresor och transporter, inklusive digitala möten, och miljökrav i upphandling. I resultatet från rapporterade uppgifter om energianvändningen framgår inte några tydliga effekter till följd av pandemin.

I kapitlet beskrivs också effekter av pandemin i verksamheten vid Statens inköpscentral vid Kammarkollegiet, Upphandlingsmyndigheten och inom REMM-projektet vid Trafikverket. Syftet är att med dessa uppgifter komplettera bilden av hur miljöledningsmyndigheterna har påverkats av pandemin.

2.1. Åtgärdsarbetet och måluppfyllelsen har påverkats

Flera myndigheter rapporterar att vissa planerade åtgärder inte genomfördes år 2020 på grund av rådande pandemi, till exempel utbildningar och seminarier. Även bland museerna, som har tvingats hålla stängt en stor del av året, har vissa åtgärder inte kunnat genomföras. Samtidigt framgår i rapporterna att flera myndigheter har satsat på att ta fram e-utbildningar och utbilda i att hålla digitala möten respektive utbildningar. Andra åtgärder som kan ha koppling till pandemin är utveckling av e-tjänster och digital tillsynsverksamhet. Måluppfyllelsen rapporteras vara mycket god för mål om att erbjuda digitala möten och digitala tjänster.

Måluppfyllelsen är också mycket god för mål kopplade till att minska miljöpåverkan från tjänsteresor respektive kontorsverksamhet. Mål om exempelvis lägre energianvändning i lokalerna, genom temperatursänkningar, lägre pappersförbrukning och minskade avfallsmängder kan kopplas till att personalen arbetat hemifrån. I beskrivningen av måluppfyllelsen konstaterar flera att pandemin under år 2020 har bidragit till att dessa mål har nåtts och att det är svårt att härleda minskad miljöpåverkan till myndighetens egna beslut eller policys. I beskrivningen av måluppfyllelsen för mål inom området miljökrav i upphandling framgår inte motsvarande koppling till pandemin.

2.2. Störst förändring för flyg- och bilresor

Mål om att minska miljöpåverkan från tjänsteresor genom lägre koldioxidutsläpp, särskilt från flygresor, har uppnåtts med råge.

Pandemin har i stor omfattning påverkat antalet tjänsteresor och transporter och de rapporterade utsläppen. Utsläppet från flygresor rapporteras ha minskat med över 70 procent. Däremot har utsläppet från den ur utsläppssynpunkt dominerande kategorin maskiner och övriga transporter istället ökat. Förklaringen är en mer omfattande bygg- och anläggningsverksamhet inom infrastruktursektorn.

Hemarbetet under pandemin har medfört en ökad användning av anställdas privata bilar vid tjänsteutövning och andra resor. Det har medfört särskilda utmaningar för många myndigheter vid rapporteringen.

Mängden bilresor och utsläppen från bilresor har både minskat och ökat vid de rapporterade myndigheterna. I beskrivningen av måluppfyllelsen för år 2020 anger några myndigheter, bland annat länsstyrelser, att de inte har nått sina mål om minskad miljöpåverkan från bilresor. För myndigheter där transporter inte kan ersättas med annat eller där närvaro krävs ute i samhället, till exempel vid provnings-, kontroll- eller tillsynsverksamhet, har bilanvändningen ofta ökat. Myndigheterna har av smittskyddsskäl undvikit kollektiva färdmedel och samåkning vilket resulterat i fler bilresor. Hos andra myndigheter har bilresandet minskat och ersatts med digitala möten.

Eventuellt är det en effekt av pandemin att flera anger att de har sett över och uppdaterat styrande dokument under året, till exempel riktlinjer för möten och resor.

2.2.1. Flerfaldig ökning av den digitala mötesvolymen

Pandemin har under året som gått på kort tid inneburit mycket stora förändringar för användningen av digitala möten och arbetsrelaterat resande. Även resor till och från arbetsplatsen har påverkats på grund av det omfattande distans- eller hemarbetet.¹⁶ I redovisningen framgår att måluppfyllelsen är mycket hög för mål om att öka andelen digitala möten i tjänsten.

Svenska myndigheter¹⁷ har under pandemins första halvår upplevt en minst femhundra procentig ökning av den digitala mötesvolymen och nu möts 99 procent av myndigheterna digitalt. Jämfört med företag och universitet är förvaltningsmyndigheter de som oftast hade digitala möten redan innan pandemin.

¹⁶ Arnfalk, P., & Winslott Hiselius, L. (2021). Coronapandemins effekter på arbete, kontor och resor (2021:4; K2 Working Paper, s. 84). K2.

¹⁷ Avser ett urval av svenska förvaltningsmyndigheter enligt www.Myndighetsregistret.com

Myndigheterna har på kort tid utökat kapaciteten för de möteslösningar man redan hade, exempelvis mer än tiodubblades kapaciteten på den plattform som används av universitet och högskolor på några dagar. Men även nya lösningar införskaffades. I november 2020 använde över 70 procent av myndigheterna en eller flera molnbaserade mötestjänster.¹⁸

Även de molnbaserade verktygen för digitala möten kunde på kort tid möta den stora efterfrågan på ökad möteskapacitet. Det finns exempel på leverantörer som ökade antal möten på sina plattformar från 10 miljoner dagligen i december 2019 till över 200 miljoner i mars 2020.¹⁹ Användning av molnbaserade mötesverktyg står just nu inför en stor utmaning. Hantering av personuppgifter har, genom att den europeiska och svenska GDPR-lagstiftningen inte är förenlig med framförallt amerikansk lagstiftning,²⁰ blivit en fråga som potentiellt påverkar myndigheters möjlighet att kunna använda sig av olika molnbaserade mötes- och samverkans-tjänster.

Möten, konferenser och andra tjänsteärenden som man vanligtvis har rest till har under pandemin i stor utsträckning fått skötas digitalt på distans. Undersökningar gjorda innan pandemin²¹ visade att 45 procent av de tillfrågade tjänsteresenärerna inte trodde att *någon* av deras tjänsteresor kunde ersättas med digitala möten. Men under pandemin visade det sig att 90 procent kunde hantera alla eller de flesta av sina ärenden genom digitala möten och endast 3 procent angav att de fick ställa in alla eller nästan alla möten.²² Trenden är nu stark att gå över från att använda digitala plattformar enbart som mötesverktyg till att kunna samverka digitalt, till exempel dela och arbeta samtidigt i olika dokument, chatta med mera. Projektet Resfria möten i myndigheter (REMM), som drivs av Trafikverket, har under 2020 haft ett hektiskt år och arbetet har inriktats på att stötta myndigheter och andra organisationer med att ordna bra, givande och inspirerande digitala möten, workshops, konferenser och andra former av samverkan.

Frågan om elektronikens miljö- och klimatpåverkan ur ett livscykelperspektiv har aktualiserats under 2020. Användningen av digital teknik har ökat kraftigt vilket har ökat behovet av både utrustning för användare men även investeringar i infrastruktur såsom stora energikrävande serverhallar. Allt oftare lyfts studier fram

¹⁸ Digitala möten i svenska myndigheter 2020 (2021:095), ISBN: 978-91-7725-856-8, Trafikverket.

¹⁹ Kretchmer, H. (2020, maj 6). Why "video call fatigue" might be making you tired during lockdown— And how to beat it. World Economic Forum, Mental Health.
<https://www.weforum.org/agenda/2020/05/zoom-fatigue-video-conferencing-coronavirus/>

²⁰ Vilket slogs fast i den s.k. "Schrems II-domen" i juli 2020.

²¹ Mötes- och resvaneundersökningar genomförda i sex REMM-myndigheter sept. 2017 - april 2019.

²² Arnfalk & Winslott Hiselius (2021).

som jämför miljö- och klimatpåverkan från fysiska möten och konferenser med dess digitala motsvarigheter.²³

2.3. Ingen tydlig förändring av andelen miljökrav i upphandlingar

I beskrivningen av måloppfyllelsen för mål om att öka andelen upphandlingar med miljökrav eller i övrigt stärka kravställandet framgår inte någon tydlig koppling till pandemin. Det finns däremot myndigheter som har rapporterat att ordinarie anskaffningar under stora delar av 2020 har behövt stå tillbaka till förmån för anskaffningar relaterade till pandemin vilket exempelvis kan vara inköp av IT-utrustning för distansarbete.

Det samlade upphandlingsvärdet och andelen med miljökrav varierar mellan åren beroende på bland annat större infrastruktursatsningar. Det går därför inte att fastställa en koppling till pandemin i dessa rapporterade uppgifter. Möjligen kan pandemin ha haft en viss påverkan på att både det totala upphandlingsvärdet och andelen upphandlingar med miljökrav har sjunkit jämfört med år 2019. Tio myndigheter har lämnat kommentarer om hur pandemin har påverkat rapporterade uppgifter, för totala upphandlingsvolymen och andelen med miljökrav. Några skriver att de har genomfört färre upphandlingar och för ett lägre totalbelopp, till och med haft sparpaket vilket gett stor skillnad i upphandlingsvolymen jämfört med 2019. Bland kommentarerna märks också att några har gjort andra typer av inköp, exempelvis upphandlat fler konsulttjänster. Några kommenterar att myndigheten, på grund av färre genomförda tjänsteresor, har en ökad upphandlingsvolym med miljökrav jämfört med år 2019. En annan myndighet säger att volymen med miljökrav, av samma anledning, har minskat. Några myndigheter anger att upphandlingar respektive avrop som har med evenemang att göra har minskat.

2.3.1. Indikationer på att miljökrav kan ha fått stå tillbaka

Upphandlingsmyndighetens intryck är att miljökrav prioriterades ned i statens upphandlingar under det akuta läget i pandemin när det blev synnerligen brådskande att ta produkter i bruk. Det gjordes däremot ansatser i EU-

²³ Campanello, S. (2020, december 10). Nej, internet är inte en större miljöbov än flyget. Ny Teknik. <https://www.nyteknik.se/premium/nej-internet-ar-inte-en-storre-miljobov-an-flyget-7006373>
Coroama, V. C., Hilty, L. M., & Birtel, M. (2012). Effects of Internet-based multiple-site conferences on greenhouse gas emissions. *Green Information Communication Technology*, 29(4), 362–374. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2011.11.006>
Edgren, J. (2021, januari 20). MIT:s studie: Videokonferensen en stor miljöbov. Ny Teknik. <https://www.nyteknik.se/digitalisering/mit-s-studie-videokonferensen-en-stor-miljobov-7008265>
E&T editorial Staff. (2021, januari 15). Turning off your computer's video camera during Zoom calls could drastically lower its environmental impact. *E&T Engineering and Technology*. <https://eandt.theiet.org/content/articles/2021/01/turning-video-off-during-zoom-calls-found-to-lower-emissions-by-96-per-cent/>
Faber, G. (2021). A framework to estimate emissions from virtual conferences. *International Journal of Environmental Studies*, 0(0), 1–16. <https://doi.org/10.1080/00207233.2020.1864190>

upphandlingar att ta miljöhänsyn i form av krav på miljöledningssystem hos leverantörer. Upphandlingsmyndigheten vill understryka att detta inte är någon sammanvägd analys eller statistikbaserad bedömning, utan enbart indikationer och betraktelser från myndighetens deltagande i Socialstyrelsens regeringsuppdrag att verka som inköpscentral och avtalstecknare i EU-upphandlingar med anledning av pandemin.

Pandemin har inneburit väldigt många frågor till Upphandlingsmyndigheten. Extra stöd, till exempel för hur upphandlande avtal får ändras vid oförutsedda händelser, har tagits fram. Upphandlingsmyndigheten har samlat insikter från pandemins första sex månader i en rapport.²⁴ Myndigheten drar flera sammanfattande slutsatser som presenteras i rapporten. Bland annat tror Upphandlingsmyndigheten att upphandlande organisationer, som redan tidigare arbetat strategiskt med offentlig upphandling, har haft större möjligheter att hantera pandemins följder.

2.3.2. Stor minskning i avrop mot statliga ramavtal inom det reserelaterade området

Statens inköpscentral har under året lagt extra fokus på information och kommunikation till både avropande myndigheter och leverantörer. Bland annat genom att belysa avtalsrättsliga konsekvenser med anledning av pandemin och uppmuntra avropande myndigheter att föra dialog med ramavtalsleverantörer avseende betalningar och leveranser.

Statens inköpscentrals fastställda plan för genomförande av förstudier och upphandlingar år 2020 har i stort kunnat följas med undantag för ett fåtal upphandlingar som, på grund av krisens stora marknads- och leverantörspåverkan, har behövt skjutas framåt i tid. Exempel på det är upphandlingarna av inrikes och utrikes flyg.

Efterfrågan på vissa typer av varor och tjänster hos avropande myndigheter har minskat stort till följd av pandemin. Tydligast har detta varit inom det reserelaterade området – hotell, konferens, resebyrå och så vidare. Inom ramen för den statliga inköpssamordningen noterar Kammarkollegiet den största nedgången av värdet på avropade resor. Statistik för omsättningen på ramavtalet för flyg inrikes visar en minskning med cirka 75 procent under 2020 jämfört med 2019. Omsättningen på ramavtalet för flyg utrikes har minskat med cirka 97 procent under samma period. Att pandemin satt sina spår på resandet i offentlig sektor är tydligt.

Lösningar för digitala möten och konferenser har varit efterfrågade liksom, av naturliga skäl, produkter kopplat till ramavtalsområdet för hygien- och städprodukter exempelvis desinfektionsmedel, handsprit och handskar.

²⁴ <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/nyheter/nyheter-2020/coronapandemin-ur-ett-upphandlingsperspektiv/>

3. Efterlevnad av förordningen



I bilagan till miljöledningsförordningen regleras vilka uppgifter myndigheterna ska rapportera. Informationen i myndighetsrapporterna ger en bild av myndigheternas miljöledningsarbete och hur det förhåller sig till kraven i förordningen. Årets uppföljning och redovisning av efterlevnaden av förordningen hålls kortfattad mot bakgrund av pågående översyn av miljöledningsförordningen. Regeringen har remitterat Naturvårdsverkets förslag till förändringar som lämnades i oktober år 2020 men ännu inte fattat något beslut om en reviderad förordning.

Den återgivna förordningstexten i kapitlet är nedkortad. För att ta del av den kompletta förordningstexten hänvisas till miljöledningsförordningen.²⁵ För mer utförliga texter som förklarar innebörden av miljöledningssystemets olika delar hänvisas till *Vägledning för miljöledning i staten*.²⁶

3.1. Mindre förändring i antal miljöcertifierade myndigheter

Av 3 § i miljöledningsförordningen framgår bland annat att en myndighet som ska ha ett miljöledningssystem och vars verksamhet medför en betydande miljöpåverkan bör

1. registrera sig enligt EMAS eller
2. certifiera sig enligt standarden ISO 14001.

Att miljöcertifiera verksamheten ger en hög trovärdighet i miljöarbetet och stöd i myndighetens löpande förbättring av miljöprestandan. Utöver ISO 14001 och EMAS²⁷ finns andra erkända system för miljöcertifiering.²⁸

- Under år 2020 certifierade ytterligare en myndighet sin verksamhet enligt ett annat erkänt system än ISO 14001 eller EMAS.
- Två myndigheter rapporterar att de inte längre är certifierade enligt något system. Båda var år 2019 certifierade enligt ISO 14001 och den ena även registrerad enligt EMAS. Ytterligare en myndighet rapporterar att den fortfarande är certifierad enligt ISO men inte längre enligt ett annat tredjepartsgranskat erkänt system.

²⁵ http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2009907-om-miljoledning-i-statliga_sfs-2009-907

²⁶ <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6768-7.pdf>

²⁷ EMAS (Eco Management and Audit Scheme). Myndigheterna kan registrera sig enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1221/2009.

²⁸ Benämns i rapporteringssystemet 'Annat erkänt system, t.ex. miljödiplomering'.

Sammanlagt är nu 44 myndigheter, knappt en fjärdedel av miljöledningsmyndigheterna, helt eller delvis miljöcertifierade varav tre även är registrerade enligt EMAS. Detta innebär en minskning från totalt 45 som helt eller delvis var miljöcertifierade år 2019. Se bilaga 1 Miljöcertifierade myndigheter.

3.2. En fjärdedel har uppdaterat miljöutredningen men flera ligger efter

Av 4 och 5 §§ i miljöledningsförordningen framgår bland annat att den miljöpåverkan som verksamheten kan ge upphov till ska vara utredd (miljöutredning). Miljöutredningen ska hållas aktuell, det vill säga ses över och uppdateras vid väsentliga förändringar i verksamheten eller minst vart femte år. Miljöutredningen ska ligga till grund för miljöledningssystemets inriktning och utformning.

6 § Om myndigheten har ett förenklat miljöledningssystem men miljöutredningen visar att verksamheten kan ge upphov till betydande indirekt miljöpåverkan, ska miljöledningssystemet omfatta denna indirekta miljöpåverkan.

I miljöutredningen ska myndighetens verksamhet, aktiviteter som ger upphov till betydande miljöpåverkan identifieras. Resultatet ligger till grund för prioriteringar i miljöarbetet och styrning via mål och åtgärder.

- Majoriteten av myndigheterna har uppdaterat sina miljöutredningar utifrån kravet i miljöledningsförordningen, det vill säga under de senaste fem åren. Knappt en fjärdedel har uppdaterat miljöutredningarna under år 2020.
- Det är 28 myndigheter som redovisar att deras miljöutredning senast uppdaterades år 2015 eller tidigare, vilket inte är förenligt med kravet i förordningen. En myndighet anger att miljöutredning saknas.

Av förordningen framgår att 38 myndigheter²⁹ får ha ett förenklat miljöledningssystem vilket innebär att det är tillräckligt att miljöledningssystemet avser verksamhetens direkta miljöpåverkan. Däremot ska alla myndigheter i samband med miljöutredningen bedöma om verksamheten kan ge upphov till betydande indirekt miljöpåverkan. Om så är fallet ska miljöledningssystemet även omfatta denna miljöpåverkan.

- Drygt två tredjedelar av myndigheterna, som enligt miljöledningsförordningen får ha ett förenklat miljöledningssystem, har ändå rapporterat att de under år 2020 har haft mål för indirekt miljöpåverkan. Cirka hälften av dessa myndigheter har rapporterat mål för indirekt miljöpåverkan via verksamhetsutövningen till exempel bidragshantering, forskning, utbildning och samverkan. Övriga har redovisat indirekta mål som avser

²⁹ Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd, en av myndigheterna som får ha ett förenklat miljöledningssystem, lämnar sin rapport tillsammans med Socialstyrelsen, som inte är en av dessa myndigheter. Detta innebär att 37 rapporter har analyserats utifrån ett förenklat miljöledningssystem.

miljökrav i upphandling, utbildning av egen personal och indirekt resande, att via digitala lösningar minska resorna till myndigheterna.

3.3. Hög måluppfyllelse för mål om direkt miljöpåverkan

Av 7 och 8 §§ i miljöledningsförordningen framgår bland annat att myndigheter som omfattas av förordningen ska ha en miljöpolicy och fastställda miljömål för verksamheten. Miljömålen ska vara mätbara i den mån som det är praktiskt möjligt att mäta målen och hur de uppnåtts. Miljöpolicyn och miljömålen ska bidra till en hållbar utveckling och till att nå de nationella miljö kvalitetsmålen.

Alla myndigheter har redovisat en miljöpolicy. Många har breddat ansatsen från ett miljöperspektiv till en hållbar utveckling, att deras arbete både ska bidra till att nå de nationella miljömålen och de globala målen för hållbar utveckling, Agenda 2030. Några myndigheter rapporterar att de kommer se över sina miljöpolicyer under år 2021.

Myndigheternas miljömål ska bidra till att förbättra miljöprestandan, integrera miljö i verksamheten och till ständig förbättring.

- Alla myndigheter, utom tre, har redovisat mål för direkt miljöpåverkan. Vanligast är mål om att sänka koldioxidutsläppen från tjänsteresor, öka användningen av teknik för digitala möten, minska energianvändningen samt förbättra materialhushållning genom till exempel ökad källsortering. Målen är ofta mätbart formulerade och för att beskriva minskningen av koldioxidutsläpp och energianvändning används ofta nyckeltal och jämförelseår.
- Närmare 80 procent av myndigheterna har redovisat mål för indirekt miljöpåverkan. Omkring en fjärdedel av dessa myndigheter har redovisat mål för miljökrav i upphandling under indirekt miljöpåverkan. Flera tar upp målsättningar att utbilda personalen i miljö och hållbarhet respektive miljöledning. Det finns fortfarande brister i att målen inte avser hur myndigheten kan bidra till ökad miljöprestanda genom att integrera miljö inom verksamhetsområden som följer av myndighetens uppdrag.
- Målen för indirekt miljöpåverkan är ofta mer övergripande formulerade och inte lika mätbara. Ibland hänvisas till de nationella miljö kvalitetsmålen.
- Målen för miljökrav i upphandling är vanligen mätbart formulerade och ett vanligt måttal är att öka andelen upphandlingar med miljökrav.
- Ett par myndigheter har inte fastställt några miljömål.

De flesta myndigheterna har gett en tydlig beskrivning av måluppfyllelsen för mål gällande direkt miljöpåverkan respektive miljökrav i upphandling. Ofta ges både en

sammanfattande bedömning om målen har uppfyllts och en beskrivning med stöd av nyckeltal.

Det är svårare att beskriva måluppfyllelsen för mål för indirekt miljöpåverkan och den beskrivs ofta som uppföljning av genomförda åtgärder som ska bidra till att målen uppfylls, det vill säga en uppföljning av prestationer. I de fall myndigheterna fastställer fleråriga mål utan delmål försvårar det att årligen bedöma måluppfyllelsen. Flera myndigheter har för målen om indirekt miljöpåverkan lämnat en bristfällig redovisning och några har till och med utelämnat beskrivningen.

För år 2020 är måluppfyllelsen mycket hög för mål om direkt miljöpåverkan, särskilt för minskad miljöpåverkan från tjänsteresor och kontorsverksamhet. I kommentarer om måluppfyllelsen konstaterar myndigheterna ofta att det är svårt att härleda minskad miljöpåverkan till myndighetens egna beslut eller policys. Man anger att pandemin under år 2020 har bidragit till att dessa mål har nåtts.

I beskrivningen av måluppfyllelsen för indirekt miljöpåverkan och miljökrav i upphandling framgår inte motsvarande tydliga koppling till pandemin som för direkt miljöpåverkan.

3.4. Åtgärder behöver tydligare kopplas till aktuellt verksamhetsår

Av 9 och 12 §§ i miljöledningsförordningen framgår bland annat att miljöledningssystemet innebär att myndigheten ska ha en handlingsplan för arbetet med att nå miljömålen. Arbetet med att följa handlingsplanen och nå miljömålen ska dokumenteras, redovisas, följas upp och revideras så att arbetet fortlöpande förbättras.

Ett aktivt åtgärdsarbete, gärna innovativt, krävs för att driva miljöarbetet framåt, nå uppsatta mål och förbättra miljöprestandan.

- De flesta myndigheterna har redovisat åtgärder för att nå fastställda mål för direkt och indirekt miljöpåverkan samt för miljökrav i upphandling.
- Det förekommer att myndigheter rapporterar att vissa åtgärder inte har genomförts under året på grund av rådande pandemi.
- Det finns förbättringspotential i flera lämnade redovisningar när det gäller rapporterade åtgärder. Fortfarande förekommer det att kopplingen till aktuellt verksamhetsår är otydlig eller att åtgärder har genomförts tidigare år.
- Några myndigheter hänvisar fortfarande till sina årsredovisningar för beskrivning av åtgärdsarbetet vilket innebär att rapporteringen inte är komplett.

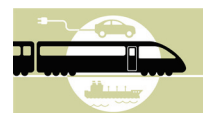
3.5. Vanligt att utbilda i digitala möten och Agenda 2030

14 § Miljöledningssystemet ska innebära att myndigheten genom information och utbildning fortlöpande utvecklar personalens kompetens och medvetenhet om miljöhänsyn i det egna arbetet.

Enligt miljöledningsförordningen ska myndigheterna återkommande genomföra både generella miljöutbildningar och utbildningar riktade till särskilda målgrupper inom myndigheten. Omfattningen av informations- och utbildningsinsatserna varierar mycket.

- Majoriteten av myndigheterna har rapporterat att de har genomfört åtgärder för att utveckla personalens kompetens och medvetenhet om miljöhänsyn i det egna arbetet.
- De flesta redovisar att de på sina webbplatser tillgängliggör information om miljöledning, myndighetens miljöpåverkan och tips om hur anställda kan bidra till att minska den. Grundläggande miljöutbildning, ofta webbaserad, ingår också hos ett stort antal myndigheter som en del i introduktionsutbildningen av nyanställda.
- I samband med att myndigheter ser över sina miljöledningssystem och uppdaterar till exempel miljöpolicy och miljöutredningar sker involvering av personal och informations-spridning i organisationerna.
- Många myndigheter rapporterar att de på grund av pandemin inte har kunnat genomföra vissa utbildningar och seminarier. Samtidigt har flera satsat på utbildning i att genomföra digitala möten och utbildningar.
- Under år 2020 tog flera myndigheter fram och lanserade e-utbildningar i miljö.
- Ett återkommande tema bland myndigheternas kunskapshöjande åtgärder är utbildning av personalen i Agenda 2030.
- Det finns otydligheter om informations- och utbildningsinsatserna för personalen har genomförts aktuellt verksamhetsår, kanske beror det på att de i vissa fall är återkommande varje år.

4. Tjänsteresor och transporter samt maskiner och övriga fordon



Myndigheterna ska enligt förordningen rapportera in de anställdas och, om möjligt, konsulters utsläpp från tjänsteresor och transporter samt utsläpp från maskiner och övriga fordon³⁰ som används i verksamheten.

Pandemin har haft stor påverkan på att antalet resor och de rapporterade utsläppen har minskat mycket år 2020 jämfört med 2019. Det gäller främst flygresor.

4.1. Koldioxidutsläppen har minskat

Myndigheternas samlade rapporterade utsläpp av koldioxid från tjänsteresor och transporter samt från maskiner och övriga fordon har minskat med 16 procent från år 2019 till 2020, se tabell 1. Pandemin har lett till att antalet resor har minskat kraftigt år 2020, särskilt flygresor där de rapporterade utsläppen har minskat med 70 procent. Pandemin har däremot inte påverkat det samlade utsläppet från den kraftigt dominerande kategorin maskiner och övriga transporter, se figur 1 och avsnitt 4.2. För den kategorin har rapporterade utsläpp ökat från år 2019 till 2020 vilket förklaras av en ökad verksamhet med byggnation och anläggning av infrastruktur. Fördelningen av utsläppen från olika fordonsslag varierar stort mellan myndigheter främst beroende på deras olika uppdrag och verksamheter.

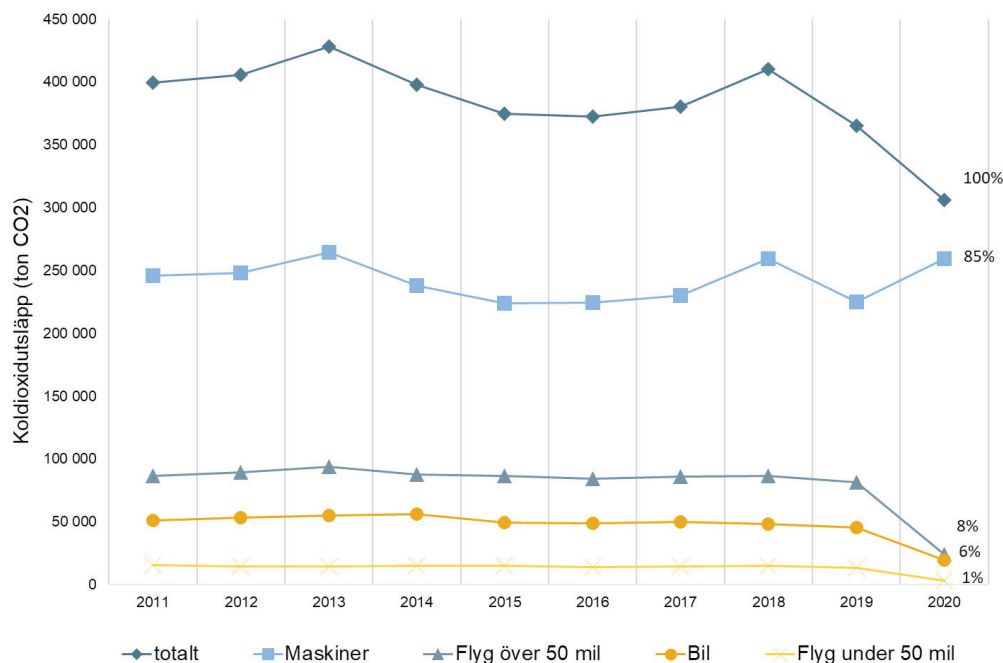
Förändringar av rapporterade utsläpp för respektive kategori kommenteras närmare i avsnitt 4.2 – 4.5.

Tabell 1. Koldioxidutsläpp i ton per fordonsslag 2018–2020.³¹

Fordonsslag	2018	2019	2020
Maskiner, övriga fordon	259 525	225 148	259 459
Långa flygresor >50 mil	86 794	81 250	24 071
Bil	48 502	45 604	19 470
Korta flygresor <50 mil	15 171	13 294	3 066
Buss	189	138	261
Tåg	3	2	6
Totalt	410 184	365 360	306 333

³⁰ Till maskiner och övriga fordon räknas fordon för tillsynsverksamhet och patrullering, motorredskap, terrängfordon, lastbilar, färjor och andra luftfartyg (flygplan, helikoptrar, svävare etc.).

³¹ Antal myndigheter som redovisat uppgifter för respektive transportslag: maskiner och övriga fordon, 103 st.; flyg över 50 mil, 180 st.; bil, 170 st.; flyg under 50 mil, 177 st.; buss, 109 st.; tåg, 180 st. I den sammanlagda uppgiften för utsläpp av koldioxid för 2019 saknas uppgifter för Karolinska institutet. Institutet har däremot redovisat utsläpp för år 2020, totalt 3 100 ton.



Figur 1. Samlade utsläpp av koldioxid i ton från myndigheternas tjänsteresor och transporter samt maskiner och övriga fordon, år 2011 - 2020.

I figur 1 framgår trenderna i myndigheternas samlade rapporterade utsläpp av koldioxid, totalt och uppdelat på fordonsslag samt maskiner och övriga fordon. Utvecklingen för buss och tåg har utelämnats i diagrammet eftersom linjen för de utsläppen ligger nära noll.

Det samlade redovisade koldioxidutsläppet från tjänsteresor och transporter samt maskiner och övriga fordon uppgår år 2020 till cirka 306 000 ton. Det innebär 1,5 ton per årsarbetskraft, räknat på totalt cirka 205 600 årsarbetskrafter.

Redovisade utsläpp av koldioxid från flyg- och bilresor har minskat från år 2019 till 2020, sammantaget för de två kategorierna är minskningen 67 procent. Däremot har redovisade utsläpp från maskiner och övriga fordon ökat med 15 procent under samma period.

4.1.1. Förutsättningar och kvaliteten i 2020 års rapportering

Myndigheterna använder sig av olika sätt att ta fram och beräkna utsläppsdata såsom leverantörsuppgifter, eget uppföljningssystem eller genom uppskattningar. Svenska Miljöinstitutet (IVL) har, på uppdrag av Naturvårdsverket, sedan 2014 tagit fram och regelbundet uppdaterat en schablon, ett hjälpmedel för myndigheter att beräkna koldioxidutsläpp och annan klimatpåverkan från tjänsteresor och övriga

bränsleanvändning. En mindre revisionen har genomförts av schablonmallen inför rapporteringen av 2020 års statistik.³²

Pandemin har medfört särskilda utmaningar för myndigheterna inför rapporteringen av år 2020. Utsläppsmängderna bygger ofta på underlag från resebyråer. Under 2020 har resebyråer gått i konkurs vilket fått till följd att några myndigheter saknat underlag eller ställts inför svåra utmaningar vid beräkning av utsläpp. Ett omfattande hemarbete och en ökad användning av anställdas privata bilar i tjänsten har också inneburit särskilda utmaningar inför rapporteringen.

4.1.2. Kommentarer om rapporterade utsläpp

I avsnitt 4.2 – 4.5 kommenterar vi närmare de rapporterade utsläppen för respektive fordonsslag. De myndigheter som har rapporterat de största utsläppen per fordonsslag uppmärksammas liksom de med största utsläppen per årsarbetskraft.

4.2. Utsläppen från maskiner och övriga fordon har ökat

Rapporterade utsläpp för maskiner och övriga fordon har ökat från år 2019 till 2020. Denna kategori står för de i särklass största utsläppen av koldioxid, cirka 260 000 ton vilket utgör 85 procent av de totalt rapporterade utsläppen för samtliga fordonsslag, se tabell 1. Det är främst myndigheter med färje- eller helikoptertransporter, eller maskiner och fordon för byggande, drift och underhåll av infrastruktur som rapporterar stora utsläpp. Även myndigheter med omfattande tillsynsverksamhet och patrullering redovisar utsläpp från fordon i denna kategori. Det är knappt en fjärdedel av alla myndigheter som har rapporterat utsläpp från maskiner och övriga fordon.

Tabell 2. De tio myndigheter som redovisat störst utsläpp av koldioxid från maskiner och övriga fordon 2020.

Myndighet	Departement	Kg CO ₂
Trafikverket	Infrastrukturdepartementet	192 000 000
Polismyndigheten	Justitiedepartementet	24 820 838
Sjöfartsverket	Infrastrukturdepartementet	17 787 126
Kustbevakningen	Justitiedepartementet	12 226 954
Affärsverket svenska kraftnät	Infrastrukturdepartementet	7 204 460
Statens fastighetsverk	Finansdepartementet	1 163 248
Fortifikationsverket	Finansdepartementet	803 346
Luftfartsverket	Infrastrukturdepartementet	445 104
Polarforskningssekreteriatet	Utbildningsdepartementet	404 800
Länsstyrelsen i Norrbotten	Finansdepartementet	358 665

³² <http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Miljoledning/Miljoledning-i-staten/Redovisning/>

De tre myndigheter som har redovisat de största utsläppen står för 90 procent av de totala redovisade utsläppen för denna kategori.

Trafikverket som står för det dominerande utsläppet, se tabell 2, har rapporterar en ökning av utsläppet år 2020 jämfört med 2019. Enligt myndigheten speglar ökningen ett ökat byggande av infrastruktur under 2020. Även Affärsverket svenska kraftnät, som redovisar ökade utsläpp, uppger att skälet är mer omfattande bygg- och anläggningsverksamhet. Polismyndigheten redovisar också väsentligt ökade utsläpp år 2020 jämfört med 2019. Skälet är att utsläpp från fordon som används vid patrullering och tillsyn nu helt korrekt redovisas i kategorin maskiner och övriga fordon och inte under bilresor, se även avsnitt 4.4. Sjöfartsverket rapporterar däremot väsentligt minskade utsläpp. Rapporterad orsak är att väder- och issituationen har lett till minskad förbrukning av marint bränsle. Även minskad lotsningsverksamhet, en effekt av pandemin, har bidragit till minskade utsläpp.

4.3. Störst utsläppsminskningar från flygresor

Myndigheterna rapporterar in utsläpp av koldioxid från långa och korta flygresor. För långa flygresor är sträckan över 50 mil och för korta flygresor är den under 50 mil. Om en hel flygresa innehåller delsträckor som är korta så rapporteras dessa under kategorin flygresor under 50 mil.

Rapporterade utsläpp från flygresor har minskat med i storleksordningen 70 procent. Huvudorsaken är reserestriktioner till följd av pandemin. Även förändrade resepolycys, riktlinjer för digitala möten och hållbara resor rapporteras ha haft en viss positiv påverkan. Hur stor denna påverkan varit år 2020 går inte att uppskatta eller kvantifiera eftersom pandemin har haft ett så stort och dominerande genomslag.

Flera myndigheter har redovisat att utsläppen från flygresor kan vara överskattade eftersom resebyråer under pandemin haft problem att kreditera flygbiljetter. Eftersom myndigheters redovisning till stor del baseras på information från resebyråer kan dessa avbokade resor felaktigt finnas med i underlaget som genomförda resor.

4.3.1. Utsläpp från långa flygresor har minskat med 70 procent

Redovisade utsläpp från långa flygresor har minskat med 70 procent från år 2019 till 2020. Trots det är kategorin den näst största efter maskiner och övriga fordon. Långa flygresor står för cirka 24 000 ton koldioxid vilket är åtta procent av de sammanlagda utsläppen. Det är en betydligt lägre andel än vid förra rapporteringen då kategorin utgjorde en dryg femtedel.

Tabell 3. De tio myndigheter som redovisat störst utsläpp av koldioxid totalt från långa flygresor 2020.

Myndighet	Departement	Kg CO ₂
Kriminalvården	Justitiedepartementet	3 739 642
Karolinska institutet	Utbildningsdepartementet	2 972 732
Göteborgs universitet	Utbildningsdepartementet	1 886 296
Kungliga Tekniska Högskolan	Utbildningsdepartementet	1 706 499
Uppsala universitet	Utbildningsdepartementet	1 529 629
Stockholms universitet	Utbildningsdepartementet	1 027 524
Trafikverket	Infrastrukturdepartementet	807 086
Lunds universitet	Utbildningsdepartementet	804 154
Polismyndigheten	Justitiedepartementet	751 439
Försvarets materielverk	Försvarsdepartementet	735 307

Tabell 4. De tio myndigheter som redovisat störst utsläpp av koldioxid per årsarbetskraft från långa flygresor 2020.

Myndighet	Departement	Kg CO ₂ /åa
Folke Bernadotteakademien	Utrikesdepartementet	1 979
Nordiska Afrikainstitutet	Utrikesdepartementet	962
Exportkreditnämnden	Utrikesdepartementet	961
Rymdstyrelsen	Utbildningsdepartementet	824
Polarforskningssekretariatet	Utbildningsdepartementet	711
Karolinska institutet	Utbildningsdepartementet	631
Svenska institutet	Utrikesdepartementet	587
Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete	Utrikesdepartementet	506
Kungliga Tekniska Högskolan	Utbildningsdepartementet	438
Statens haverikommission	Justitiedepartementet	390

Flera universitet och högskolor under Utbildningsdepartementet har rapporterat jämförelsevis stora utsläpp av koldioxid från långa flygresor. Tittar man på utsläppen per årsarbetskraft är det andra myndigheter med flera internationella uppdrag, under främst Utrikesdepartementet och Utbildningsdepartementet, som hamnar i topp.

4.3.2. Utsläpp från korta flygresor har minskat med 77 procent

I denna kategori ingår både korta flygresor och delsträckor under 50 mil i de fall en lång flygresa innebär mellanlandningar. Det innebär att de flesta inrikesresorna hamnar i denna kategori.

De korta flygresorna står för en procent av de totala utsläppen från samtliga fordonsslag. Myndigheternas sammanlagda redovisade utsläpp av koldioxid från korta flygresor uppgick år 2020 till 3 000 ton koldioxid, en minskning med cirka 77 procent sedan 2019.

Tabell 5. De tio myndigheter som redovisat störst utsläpp av koldioxid totalt från korta flygresor 2020.

Myndighet	Departement	Kg CO ₂
Polismyndigheten	Justitiedepartementet	323 640
Försäkringskassan	Socialdepartementet	187 308
Umeå universitet	Utbildningsdepartementet	176 154
Försvarets materielverk	Försvarsdepartementet	166 598
Kriminalvården	Justitiedepartementet	142 494
Trafikverket	Infrastrukturdepartementet	137 679
Arbetsförmedlingen	Arbetsmarknadsdepartementet	132 935
Göteborgs universitet	Utbildningsdepartementet	126 886
Skatteverket	Finansdepartementet	123 545
Kustbevakningen	Justitiedepartementet	119 064

Tabell 6. De tio myndigheter som redovisat störst utsläpp av koldioxid per årsarbetskraft från korta flygresor 2020.

Myndighet	Departement	Kg CO ₂ /år
Kustbevakningen	Justitiedepartementet	151
Domstolsverket	Justitiedepartementet	105
Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser	Näringsdepartementet	95
Riksantikvarieämbetet	Kulturdepartementet	94
E-hälsomyndigheten	Socialdepartementet	87
Försvarets materielverk	Försvarsdepartementet	86
Totalförsvarets forskningsinstitut	Försvarsdepartementet	81
Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd	Socialdepartementet	76
Boverket	Finansdepartementet	72
Statens beredning för medicinsk och social utvärdering	Socialdepartementet	70

Bland de myndigheter som har rapporterat de största utsläppen från korta flygresor återfinns flera som har kontor på andra orter än Stockholm eller har verksamhet på flera orter, se tabell 5 och 6.

4.4. Utsläppen från bilresor har minskat

Myndigheternas samlade redovisade utsläpp av koldioxid från bilresor, som uppgår till 19 470 ton koldioxid år 2020, utgör cirka 6 procent av de totala utsläppen från samtliga fordonslag, se tabell 1. Den rapporterade mängden utsläpp har minskat med nära 60 procent jämfört med år 2019. Den stora nedgången förklaras av att Polismyndighetens biltransporter vid tillsyn och patrullering år 2020 nu helt korrekt redovisas i kategorin maskiner och övriga fordon, se även avsnitt 4.2.

Pandemin har påverkat mängden bilresor. För många myndigheter har bilresandet minskat. För myndigheter där närvaro krävs ute i samhället, till exempel vid provnings-, kontroll- eller tillsynsverksamhet, kan bilanvändningen ha ökat

eftersom man har undvikit kollektiva färdmedel.³³ Flera myndigheter har också rapporterat att samåkning har minskat av smittskyddsskäl. Istället har man delat upp sig på flera bilar med fler bilresor som resultat.

Tabell 7. De tio myndigheter som redovisat störst utsläpp av koldioxid totalt från bilresor 2020.

Myndighet	Departement	Kg CO ₂
Kriminalvården	Justitiedepartementet	2 508 754
Trafikverket	Infrastrukturdepartementet	2 141 421
Fortifikationsverket	Finansdepartementet	1 276 421
Polismyndigheten	Justitiedepartementet	1 150 732
Tullverket	Finansdepartementet	1 076 634
Statens jordbruksverk	Näringsdepartementet	916 107
Skogsstyrelsen	Näringsdepartementet	817 858
Statens institutionsstyrelse	Socialdepartementet	789 683
Sveriges lantbruksuniversitet	Näringsdepartementet	703 154
Sjöfartsverket	Infrastrukturdepartementet	684 566

Tabell 8. De tio myndigheter som redovisat störst utsläpp av koldioxid per årsarbetskraft från bilresor 2020.

Myndighet	Departement	Kg CO ₂ /åa
Fortifikationsverket	Finansdepartementet	1 783
Länsstyrelsen i Värmland	Finansdepartementet	1 712
Skogsstyrelsen	Näringsdepartementet	948
Sjöfartsverket	Infrastrukturdepartementet	591
Statens fastighetsverk	Finansdepartementet	585
Statens jordbruksverk	Näringsdepartementet	575
Länsstyrelsen i Västerbotten	Finansdepartementet	550
Livsmedelsverket	Näringsdepartementet	545
Tullverket	Finansdepartementet	532
Länsstyrelsen i Västernorrland	Finansdepartementet	485

4.5. Liten andel av utsläppen från buss- och tågresor

De sammanlagda rapporterade utsläppen av koldioxid för år 2020 från buss-, tåg- och färjeresor uppgår till knappt 270 ton, se tabell 1. Detta utgör en mycket liten del av myndigheternas samlade utsläpp av koldioxid från samtliga fordonsslag, under en promille år 2020. Men den sammanlagda utsläppsmängden har ökat med nära 90 procent sedan år 2019. Det kan förklaras av att ett lärosäte år 2020 har rapporterat ett betydande utsläpp från busstrafik i egen regi. Ökningen för tåg kan härledas till en myndighet som ändrat beräkningsmetod vilket har resulterat i väsentligt högre utsläpp 2020. Om dessa myndigheter exkluderas från beräkningen

³³ Bilresor vid provnings-, kontroll- eller tillsynsverksamhet ska enligt vägledningen rapporteras i kategorin maskiner och övriga fordon. Det framgår av rapporteringen att flera myndigheter redovisar sådan bilanvändning i kategorin bilresor. Det kan vara praktiskt svårt att särskilja bilresors syfte.

av de totala utsläppen från buss respektive tåg år 2020 och 2019 blir resultatet ett annat, att de totalt rapporterade utsläppsmängderna för resterande myndigheter istället nära nog halveras för de båda fordonsslagen.

Flera myndigheter har rapporterat att man av smittskyddsskäl har undvikit kollektiva färdmedel. Istället har man använt bil eller ersatt resor med digitala möten.

4.6. Uppföljning av digitala möten, tjänsteresor och koldioxidutsläpp

Ungefär 80 myndigheter har i två omgångar, 19 stycken 2011 och ytterligare cirka 60 stycken 2016, fått i uppdrag av regeringen att öka och utveckla användningen av digitala möten inom och mellan myndigheter.³⁴ Målet är att minska koldioxidutsläppen från tjänsteresor för de myndigheter som ingår i arbetet.

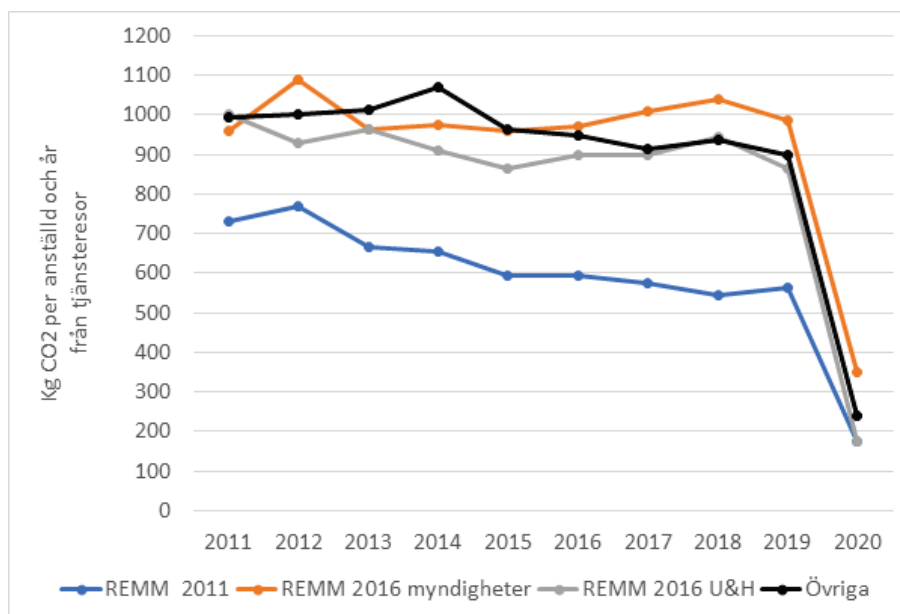
4.6.1. Övriga miljöledningsmyndigheter minskade utsläppen mer än REMM-myndigheterna

Pandemin innebar att många resor under 2020 fick ställas in för att till stor del ersättas med digitala möten och samverkan. De 19 myndigheter som har deltagit i REMM-arbetet sedan 2011 (REMM 2011) minskade mellan 2019 och 2020 sina koldioxidutsläpp från resande i snitt per anställd med 69 procent. I REMM 2011-myndigheterna ser vi en mer än dubbelt så stor utsläppsminskning under pandemiåret än under de föregående åtta åren.

Under år 2020 minskade övriga miljöledningsmyndigheter utsläppen med 73 procent, men då de utgick från en genomsnittligen högre utsläppsnivå så låg de fortfarande 36 procent högre än REMM 2011.

Av de drygt 60 myndigheter som år 2016 fick i uppdrag av regeringen att arbeta med digitala möten enligt REMM-metoden är drygt hälften universitet och högskolor (REMM 2016 U&H) och övriga förvaltningsmyndigheter (REMM 2016 M). Även för dessa lärosäten och myndigheter innebar 2020 en drastisk minskning av tjänsteresande och dess koldioxidutsläpp. REMM 2016 U&H minskade utsläppen i snitt med 80 procent per anställd och REMM 2016 M minskade med motsvarande 64 procent jämfört med år 2019.

³⁴ REMM – Resfria möten i myndigheter, projekt som drivs av Trafikverket.
<https://www.remm.se/om-remm/>



Figur 2. Utsläpp av koldioxid per anställd och år från myndigheternas tjänsteresor. Jämförelse mellan myndigheter som har ingått i REMM-projektet sedan 2011 respektive 2016 och övriga miljöledningsmyndigheter.

Myndigheterna vittnar om att det har varit möjligt att kraftigt reducera resandet i en krissituation och ändå klara av att hålla igång verksamheten och klara sina leveranser. Man har snabbt ställt om till hemarbete för personalen och tillhandahållit IT-utrustning och instruktioner för digitala möten. Resultatet blev betydande utsläppsminskningar. Det visar att snabba förändringar är möjliga.

4.6.2. Stor ökning av antalet digitala möten

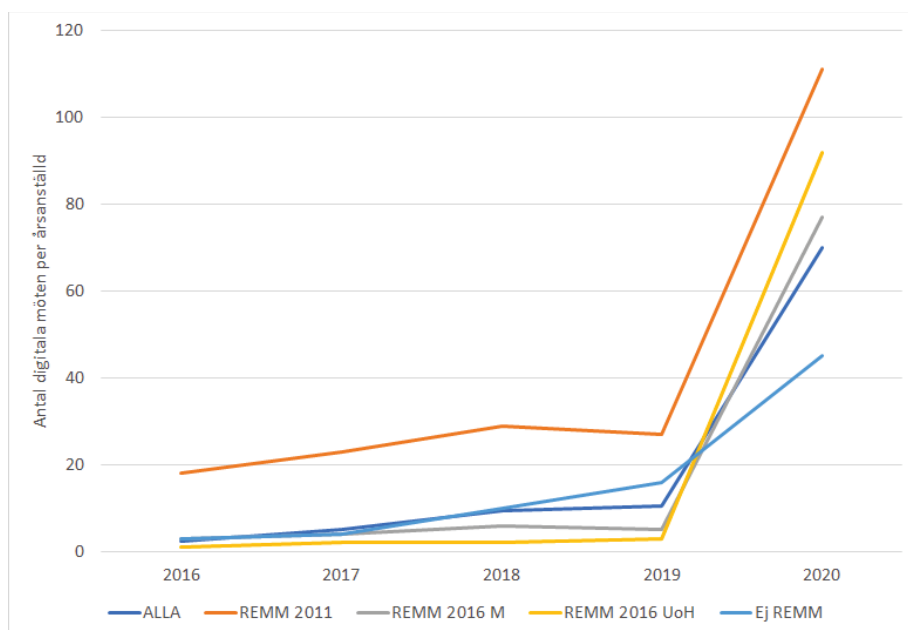
I rapporteringen för år 2020 svarade 41 procent av myndigheterna på den frivilliga frågan om hur många digitala möten de haft under året, vilket är något lägre än tidigare år då svarsandelen var cirka 50 procent. Totalt rapporterades det in 10,5 miljoner digitala möten för år 2020, en volymökning med 160 procent jämfört med 2019. Samtidigt visar en annan undersökning bland fler myndigheter en ökad användning av digitala möten med i snitt över 500 procent³⁵. Flera har gått från en mycket begränsad användning till att ha flera digitala möten per dag, varje arbetsdag.

Trafikverket är fortfarande den myndighet som redovisar flest digitala möten i absoluta tal, över 1,2 miljoner, vilket innebär 143 stycken per årsanställd under 2020. Samtidigt har dock 13 myndigheter rapporterat fler digitala möten per

³⁵ REMMs enkätstudie Digital möten i Myndigheter 2020 (mars 2021).

årsanställd än Trafikverket.³⁶ Medianvärdet³⁷ bland dessa var 263 digitala möten per årsanställd.

REMM 2011-myndigheterna hade flest digitala möten under år 2020. Medianvärdet för dem var 111 digitala möten per årsanställd. Medianvärdet för REMM 2016 U&H var 92, för hela gruppen REMM 2016 M var det 49 och för de myndigheter som inte är med i REMM var medianvärdet 45 digitala möten per årsanställd. Samtliga mätetal är mångdubbelt högre än de var 2019.



Figur 3. Utvecklingen av antal digitala möten de senaste fem åren i de olika myndighetskategorierna.

Statistiken visar att 43 procent av alla myndigheter har rapporterat att de har ett styrande dokument som tar upp digitala möten som ett verktyg för att minska miljö- och klimatpåverkan från tjänsteresor. I gruppen REMM 2011 är andelen 63 procent, i gruppen REMM 2016 är den 53 procent och bland övriga miljöledningsmyndigheter 35 procent.

Flera myndigheter säger sig nu ha höjt sin kompetens vad det gäller digitala möten. Planerade tekniska satsningar har påskyndats och genomförts under året. Representanter inom lärosäten berättar bland annat att det nu har tagits teknikkliv framåt som annars skulle ha tagit flera år att genomföra. Lärosätena har snabbt ställt om till distansutbildning. Pandemin har inneburit en omprövning av tidigare

³⁶ Det kan vara svår att direkt jämföra antalet digitala möten som olika myndigheter rapporterar. Mätningen skiljer sig bl.a. åt mellan olika mötesplattformar, och så även tolkningen av vilka former av möten som ska ingå i redovisningen.

³⁷ Ett fåtal myndigheter har rapporterat in osannolikt höga siffror vilket kan misstänkas bero på misstag eller att man gjort en annan tolkning av de rekommenderade rapporteringsrutinerna. För att minska effekten av dessa extremvärden används här medianvärden i stället för ett medelvärde.

arbetssätt och metoder. De flesta anger att de har kunnat genomföra både digitala tentamen och disputationer. Man kan nu även lämna in sina konstnärliga intagningsprov digitalt. Forskare har i mycket högre grad än tidigare haft digitala möten med sina internationella kontakter. Några myndigheter har byggt upp egna studios för digitala sändningar.

5. Energianvändning

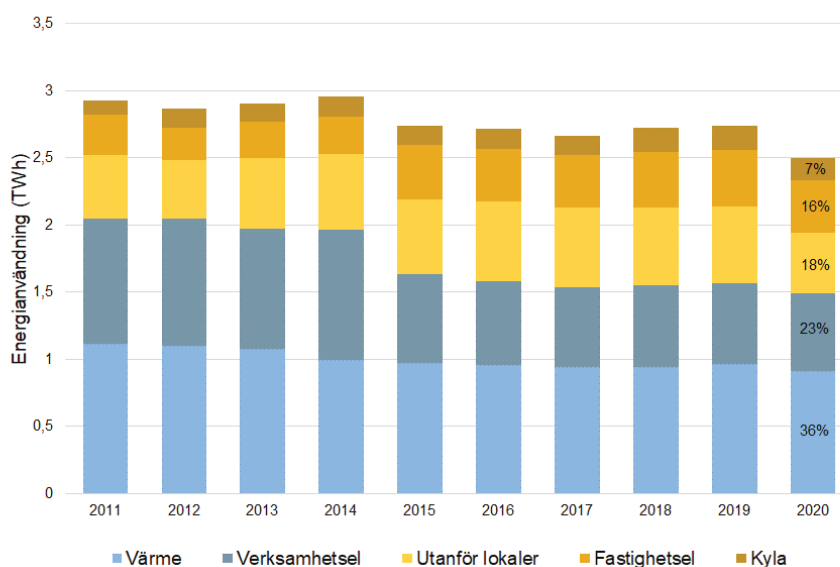


Många myndigheter fortsätter att arbeta med sin energieffektivisering genom samarbeten med fastighetsägare, till exempel nämns optimering av driftstider och gröna hyresavtal som vägar till minskad energianvändning.

5.1. Energianvändningen har minskat

Myndigheternas rapporterade energianvändning har minskat från 2,7 TWh år 2019 till 2,5 TWh 2020. Fördelningen mellan olika energislag är i stort som tidigare år där uppvärmning av lokaler utgör största andelen, se figur 4.

Energianvändningen har minskat marginellt från år 2019 till 2020 för värme, verksamhets- och fastighetsel. En större minskning rapporteras för energianvändning utanför lokaler. Detta beror till viss del på att två stora myndigheter har korrigerat sina siffror från föregående år vilket resulterat i att de inte rapporterat någon energianvändning för den kategorin år 2020.



Figur 4. Myndigheternas energianvändning, TWh, uppdelat på energislag 2011 – 2020.³⁸

5.1.1. Förutsättningar och kvaliteten i 2020 års rapportering

Flera myndigheter brottas med att ta fram rättvisande uppgifter till rapporteringen. Man lyfter osäkerheter som svårigheter att samla in uppgifter på grund av lokalbyte, geografiskt utspridda lokaler samt olika hyresvärdar, avtal, mätsystem med mera. Posten fastighetsel är förknippad med en del osäkerhet då många

³⁸ Skillnaden från år 2014 till 2015 i statistiken över verksamhetsel respektive fastighetsel beror troligen på förbättrad mätning och mer korrekt rapportering av verksamhetsel år 2015.

myndigheter har svårt att separera siffrorna för elanvändning, en del uppgifter bygger på uppskattningar.

Att myndigheterna blir bättre på att beställa och samla in mer komplett energistatistik, kan resultera i en till synes liten minskning av energianvändningen jämfört med tidigare år trots en reell energieffektivisering. Det är svårt att bedöma hur stor påverkan detta har, men klart är att en viss osäkerhet finns i de rapporterade värdena.

Det är svårt att utläsa någon tydlig tendens för energianvändningen kopplat till pandemin. Även om en viss del av minskningen av den totala energianvändningen kan gå att härleda till verksamhetsförändringar kopplade till pandemin, kan även riktade åtgärder och mätning- och rapporteringstekniska orsaker spela in.

5.2. Andelen förnybar el och energi har ökat

Sverige har i och med energiöverenskommelsen³⁹ från år 2016 nya energi- och klimatpolitiska mål. Ett av målen är att elproduktionen skall vara 100 procent förnybar till år 2040. Att myndigheter går före och väljer förnybar el sänder tydliga signaler till andra att följa efter.

Den rapporterade andelen förnybar el respektive förnybar energi har ökat något från år 2019 till 2020. I snitt har myndigheterna 86 procent förnybar el, en ökning med fyra procentenheter från 2019. Sett till den totala energianvändningen rapporterade cirka 34 procent av myndigheterna, 66 stycken, att de har 100 procent förnybar energi. Det är åtta fler än 2019, en ökning med fyra procentenheter. Elva myndigheter anger att de får 100 procent förnybar energi utan att ha ställt särskilda krav på det, en ökning med tre myndigheter

Under året har 147 myndigheter rapporterat att de helt eller delvis ställer krav på produktionsspecificerad förnybar el. Detta motsvarar 76 procent vilket innebär att andelen ligger kvar på i stort sett samma nivå som 2019.

Det är 28 myndigheter som redovisar att de producerar egen el, främst från solceller, vilket är en liten minskning från 2019.

³⁹ <http://www.regeringen.se/artiklar/2016/06/overenskommelse-om-den-svenska-energipolitiken/>

6. Miljökrav i upphandling



Det krävs ett strategiskt och innovativt perspektiv för att maximera inköpsens möjlighet att bidra till fastställda miljömål. En offentlig upphandling bör i ett sådant perspektiv vara en del i ett strategiskt inköpsarbete. Ett inköp består av mycket mer än själva upphandlingen och de krav som ställs i denna. Alla steg i inköpsprocessen⁴⁰ behöver beaktas.

Den nationella upphandlingsstrategin bör tillämpas i möjligaste mån vid alla offentliga inköp. Strategin gäller för samtliga statliga myndigheter och utgör ett verktyg för inköpsarbetet. Den nationella upphandlingsstrategin innehåller sju inriktningsmål varav ett, mål 6, fokuserar på miljömässigt hållbar upphandling.

I detta kapitel redovisas omfattningen av miljökrav vid genomförande av upphandlingar och avrop.

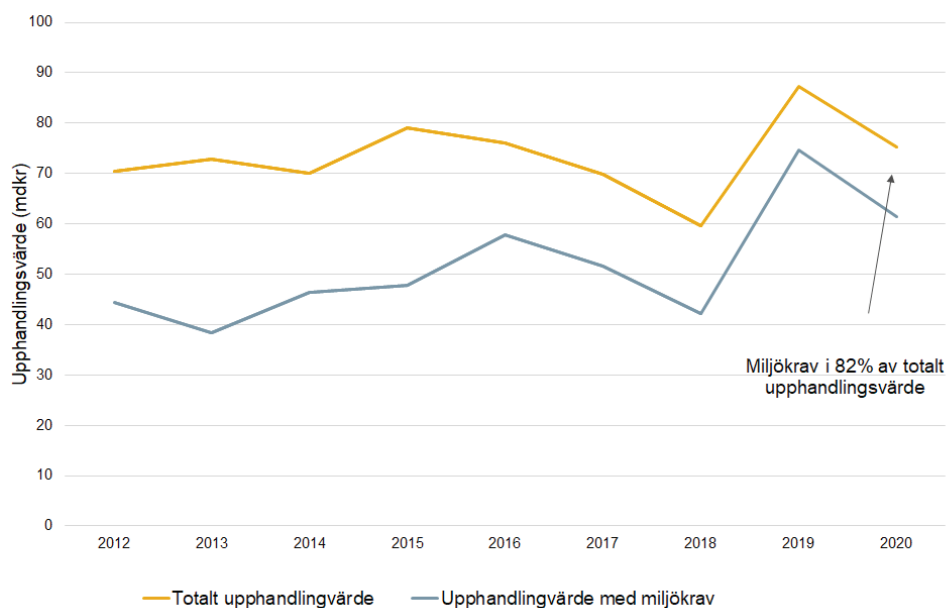
6.1. Andel av upphandlingsvärdet med miljökrav har minskat

Under år 2020 var myndigheternas sammanlagda redovisade värde⁴¹ för upphandlingar och avrop från ramavtal cirka 75 miljarder kronor vilket är en minskning med 12 miljarder kronor från år 2019, se figur 5 och tabell 9.⁴² Det sammanlagda värdet år 2020 var på samma nivå som 2016. Upphandlingsvärdet som inkluderar miljökrav utgjorde år 2020 cirka 61 miljarder kronor vilket motsvarar 82 procent av totala upphandlingsvärdet, en minskning från år 2019 med fyra procentenheter, se figur 5.

⁴⁰ Inköpsprocessen omfattar förberedelsefas, genomförande av upphandling, realisering och uppföljning av avtal.

⁴¹ Rapporteringen avser samtliga upphandlingar och avrop med avtal tecknade under 2020, totalt och med ställda miljökrav. Även direktupphandlingar ingår. Se <https://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/vagledning/miljoledning/miljoled-staten/Anvandarvagledning-rapportering-20201221.pdf>

⁴² För år 2020 har tio myndigheter inte rapporterat något upphandlingsvärde eller registrerat noll och ytterligare tio stycken rapporterar inget värde eller noll för upphandlingar med miljökrav.



Figur 5. Det rapporterade värdet av upphandlingar och avrop genomförda 2012 – 2020, totalt värde respektive värde med miljökrav, miljarder kronor.

Tabell 9. Upphandlingsvärde totalt och med miljökrav för åren 2018 – 2020.

Upphandlingsvärde	2018	2019	2020
Totalt upphandlingsvärde (mdkr)	59,7	87,3	75,2
Upphandlingsvärde med miljökrav (mdkr)	42,2	74,7	61,5
Andel av upphandlingsvärdet med miljökrav (%)	71	87	82

Medelvärdet för myndigheternas upphandlingsvärde var 341 miljoner kronor år 2020 och medianvärdet 18 miljoner kronor. Den stora skillnaden mellan medel- och medianvärden beror på att några få myndigheter står för en stor del av upphandlingsvärdet.

6.1.1. Två myndigheter står för drygt halva upphandlingsvolymen

I tabell 10 redovisas de tio myndigheter som har de största upphandlingsvolymerna. Tillsammans utgör värdet av deras upphandlingar under 2020 cirka 57 miljarder kronor och 76 procent av myndigheternas samlade upphandlingsvärde. Trafikverket som har den största upphandlingsvolymen står tillsammans med Försvarets materielverk (FMV) för 55 procent av upphandlingsvärdet för samtliga 187 myndigheter.

De tio myndigheter som upphandlar mest har minskat sitt samlade upphandlingsvärde med cirka 16 miljarder kronor mellan år 2019 och 2020, från 72,6 till 56,5 miljarder kronor. Under år 2020 har de ställt miljökrav i 86 procent av totala upphandlingsvärdet, en minskning från 90 procent år 2019.

Tabell 10. Myndigheter med störst upphandlingsvolym i miljoner kronor år 2020.

Myndighet	Departement	Värde upphandlingar totalt (mkr)	Värde upphandlingar med miljökrav (mkr)	Andel upphandlingar med miljökrav
Trafikverket	Infrastrukturdepartementet	33 921	33 921	100%
Försvarets materielverk	Försvarsdepartementet	7 198	2 771	38%
Fortifikationsverket	Finansdepartementet	3 482	2 816	81%
Polismyndigheten	Justitiedepartementet	2 708	1 952	72%
Svenska kraftnät	Infrastrukturdepartementet	2 043	2 035	100%
Folkhälsomyndigheten	Socialdepartementet	1 749	1 612	92%
Försäkringskassan	Socialdepartementet	1 515	1 401	92%
Statens fastighetsverk	Finansdepartementet	1 478	1 436	97%
Migrationsverket	Justitiedepartementet	1 300	-	0%
Kriminalvården	Justitiedepartementet	1 146	805	70%

6.1.2. Förutsättningar och kvaliteten i 2020 års rapportering

En utmaning med redovisningen av miljökrav vid upphandling är att det inte framgår vilka krav som ställdes, i vilken omfattning de var anpassade efter marknadens möjligheter att leverera, och om de ställda kraven uppfylldes.

En vanlig kommentar till varför myndigheter inte har ställt miljökrav i upphandlingar är att det inte har varit möjligt när upphandlingen avsett konsulttjänster.

6.2. Hälften av myndigheterna har rapporterat in egna ställda miljökrav

Frågan om myndigheterna har ställt egna miljökrav vid avrop mot ramavtal ingår i den del av rapporteringen som är frivillig, det vill säga kravet ingår inte i bilagan till miljöledningsförfordningen. Vi väljer att följa upp denna del av rapporteringen eftersom miljökrav i upphandling är ett viktigt styrmedel.

I rapporteringen av 2020 års miljöledningsarbete har 34 myndigheter besvarat frågan och angett att de vid avrop mot statliga ramavtal har ställt egna miljökrav, där det har varit möjligt. Detta är en liten ökning jämfört med år 2019. Dubbelt så många har svarat att de inte har ställt egna miljökrav, övriga myndigheter har inte besvarat frågan. Möjligheten att ställa miljökrav varierar beroende på typ av vara eller tjänst som upphandlas eller avropas. Det går inte alltid att vid avrop ställa egna miljökrav utöver de i ramavtalen. Allt detta påverkar det årliga resultatet.

Under år 2020 har Kammarkollegiets förvaltande aktiviteter främst bestått av fortsatta uppdateringar på avropa.se av vägledning och hållbarhetsredovisningar för fler områden.

De flesta myndigheter som har besvarat frågan om egna ställda miljökrav har specificerat vid vilka avrop egna miljökrav har ställts, typ av miljökrav och flera

har redovisat avropets värde. Nedan presenteras ett urval av rapporterade varor och tjänster där myndigheter har ställt miljökrav utöver de i ramavtalen samt exempel på ställda miljökrav inom parentes.

- Konsultstöd (miljöledningssystem, resor inom ramen för uppdraget, möjlighet att delta i digitala möten).
- Teknisk utrustning till exempel datorer, skärmar, videokonferensutrustning och mobiltelefoner (helhetsdrift IT med begäran om certifikat för ställda miljökrav till exempel gällande energiklass och kemiskt innehåll samt intyg för hur uttjänta produkter tas omhand).
- Tjänstefordon och korttidshyra av fordon (högre miljöprestanda, förnybart bränsle/el, maxutsläpp per personkilometer, biogasbil).
- Resebyrå (bokning av miljövänlig resa, ej tillåta flyg under 60 mil och årlig koldioxidrapportering).
- El (krav på solel).

6.3. Färre inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader

För 2020 rapporterade 30 myndigheter 71 stycken upphandlingar över tröskelvärdet där krav enligt förordning (2014:489) om statliga myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader⁴³ har ställts. Detta innebär nära en halvering av antalet upphandlingar jämfört med föregående år.

Värdet av 2020 års upphandlingar av energieffektiva varor, tjänster och byggnader går inte att särskilja från det totala upphandlingsvärdet med dagens uppföljningssystem. Eftersom bara upphandlingar över tröskelvärdet rapporteras, uppskattas värdet av de 71 upphandlingarna till minst 101 miljoner kronor.⁴⁴ Av redovisningen framgår inte vilka krav man har ställt vid dessa upphandlingar. I några fall har myndigheterna angett att det inte varit relevant att ställa miljö- eller energikrav.

När det gäller inköp och/eller hyra av nya byggnader så har energikrav ställts av 73 myndigheter. För 77 myndigheter har frågan inte varit aktuell då de inte tecknat eller ingått några nya avtal. Övriga myndigheter har angett andra skäl till att man inte har ställt krav eller inte har besvarat frågan.

⁴³ Förordning (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2014480-om-myndigheters-inkop-av_sfs-2014-480

⁴⁴ Tröskelvärdet för offentlig upphandling enligt LOU (lagen om offentlig upphandling) för statliga myndigheters upphandling av varor och tjänster är 1 365 782 kr.

Bilaga 1 Miljöcertifierade myndigheter

Sammanställning över myndigheter med miljöcertifiering enligt ISO 14001, annat tredjepartsgranskat system eller registrerade enligt EMAS. Det kan vara hela eller delar av verksamheten som är miljöcertifierad.⁴⁵

Myndighet	Certifiering
Affärsverket svenska kraftnät	ISO 14001
Boverket	ISO 14001
Domstolsverket	ISO 14001
Fortifikationsverket	ISO 14001
Göteborgs universitet	ISO 14001 och EMAS
Högskolan i Borås	ISO 14001
Högskolan i Gävle	ISO 14001
Kemikalieinspektionen	ISO 14001
Kriminalvården	Annat tredjepartsgranskat erkänt system
Kungliga Musikhögskolan	Annat tredjepartsgranskat erkänt system
Kungliga Tekniska högskolan	ISO 14001
Lantmäteriet	ISO 14001
Linnéuniversitetet	ISO 14001 och EMAS
Luftfartsverket	ISO 14001
Länsstyrelsen i Blekinge	Annat tredjepartsgranskat erkänt system
Länsstyrelsen i Halland	Annat tredjepartsgranskat erkänt system
Länsstyrelsen i Jönköping	Annat tredjepartsgranskat erkänt system
Länsstyrelsen i Kronoberg	Annat tredjepartsgranskat erkänt system
Länsstyrelsen i Västmanland	Annat tredjepartsgranskat erkänt system
Länsstyrelsen i Östergötland	Annat tredjepartsgranskat erkänt system
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	ISO 14001
Mälardalens högskola	ISO 14001
Nationalmuseum	Annat tredjepartsgranskat erkänt system
Naturhistoriska riksmuseet	ISO 14001
Naturvårdsverket	ISO 14001
Polismyndigheten	ISO 14001
Riksgäldskontoret	ISO 14001
Sjöfartsverket	ISO 14001
Skogsstyrelsen	ISO 14001
Socialstyrelsen	ISO 14001

⁴⁵ Kriminalvården kommenterar i miljöledningsrapporterna att endast en del av verksamheten är miljöcertifierad. Trafikverket som har svarat nej på frågan om de är certifierade anger i rapporten att resultatenheten Färjerederiet är certifierad enligt ISO 14001.

Myndighet	Certifiering
Statens energimyndighet	ISO 14001
Statens fastighetsverk	ISO 14001 och annat tredjepartsgranskat erkänt system
Statens geotekniska institut	ISO 14001
Statens jordbruksverk	ISO 14001 och annat tredjepartsgranskat erkänt system
Statens maritima museer	ISO 14001
Statens medieråd	Annat tredjepartsgranskat erkänt system
Statens veterinärmedicinska anstalt	ISO 14001
Statens väg- och transportforskningsinstitut	ISO 14001
Statistiska centralbyrån	ISO 14001
Strålsäkerhetsmyndigheten	ISO 14001
Sveriges lantbruksuniversitet	ISO 14001 och EMAS
Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	ISO 14001
Umeå universitet	ISO 14001
Vetenskapsrådet	Annat tredjepartsgranskat erkänt system

Miljöledning i staten 2020

RAPPORT 6969

NATURVÅRDSVERKET
ISBN 978-91-620-6969-8
ISSN 0282-7298

En redovisning

Statliga myndigheter ska ha miljöledningssystem och årligen redovisa miljöledningsarbetet till regeringen och Naturvårdsverket enligt förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter. Naturvårdsverket har i uppdrag att varje år lämna en sammanfattning av myndigheternas redovisningar till regeringen.

Det viktigaste i redovisningen för år 2020:

- Covid-19-pandemin påverkade under år 2020 myndigheternas arbete och de områden som miljöledningsförordningen omfattar. Detta gör det svårt att dra några slutsatser kring övriga bakomliggande orsaker till förändringarna eller långsiktiga trender.
- Koldioxidutsläppen från flygresor minskade med drygt 70 procent jämfört med år 2019. Samtidigt skedde en flerfaldig ökning av den digitala mötesvolymen.
- De totala koldioxidutsläppen från samtliga fordonslag minskade med 16 procent och uppgick år 2020 till cirka 306 000 ton.
- Den sammanlagda energianvändningen uppgick till 2,5 TWh, en minskning sedan år 2019. Andelen förnybar el och förnybar energi har under samma period ökat.
- Miljökrav ställdes för 82 procent av det totala upphandlingsvärdet på cirka 75 miljarder kronor vilket är en viss minskning sedan 2019.

